

Abonnement pour un an
300 piastes
Edition spéciale. 500 ptrs .

Adresse :

"Idjtihad," Constantinople

Téléph . st . 865

XXII ème ANNÉE

1927 , 15 Février No222

اجتihad

IDJTIHAD

علمی ، ادبی ، اقتصادی مجموعہ

آبونمان : سنہ لکی [۲۴ نسخہ]
تورکیا ایچون ۲ ، خارج ایچون
۳ ، اعلا کاغذلیسی ہ لیرادر .

ادارہ خانہ سی :

جفال اوغلندہ « اجتihad ٹہوی »

تلفون : استانبول ۸۶۵

یکرمی ایکسچی سنہ

نومرو ۲۲۲ - ۱۵ شباط ۹۲۷

عقل سلیم

محرری : رهاب زامه مهليه

— کچن نسخه لرون مابعد

مبحث 142 — راهب برك شارو نالغمری

شفایاب ایتدیکی ادعاسنده بولون دوقلری علتله دولو اولدوقلری حالده ، هر کون عمومی بر میدانه کیده رك علاجلری تساییدن بونلری ، تأثیر شفا بخشاشی شبه کوتورمن ، شاشماز اولاراق سورن برسورو متطبب [Empirique] لر حقه نه دیرز ؟ « علاجلر مزدن آلیکز ؛ تأثیرلری محقق در ؛ بو علاجلر بزدن باشقا هر کسی شفایاب ایدر » دییه آواز آواز باغیران بوشار لانا نلرک رچته لر نه ترتیلرینه چوق اعتماد ایدرمی یز ؛ بو علاجلرک ،

قونولش اولدیغی کوردیکی حالده ، متباقی دنیا نك [یعنی اوروپا نك] بزمه معامله ده بولونماسی آ کلاشیه ماز ؛ بو ، وارد دکلدر [یعنی آمریقایه بورجنی ویا بونك فائضی ویرمك ایچون کندی اوز صنایعی ازیجی ویرکیلر التنده برقان اوروپا نك آمریقایله معامله تجاریه ده دوام ایتمه سی ممکن کورونمز .] [**]

نتیجه اولاراق دینیه بیلیر ، که اجنبی به معظم مبالغ تأدییه سیله وضعیت مالیه منری دوزلتمک فکری تهلاکی بروهم سری تشکیل ایدر .

دوقلور کورستار بوبونه

[**] متارکبی متعاقب نورکیانك اوزره رینه ائتلاف دولتلری آج صبر تلانلر کی چوگدیگی صبر ده مرحوم Pierre Loti یه یازدیغیز و عملکتک ایکی یوزدن فضلہ منورلریه امضا ایتدیر . دیکمز برمکتوبده شو عبارده واردی .

Il peut bien être juste de réduire son adversaire à l'impuissance, mais il ne s'arrêtera là : écraser n'est pas vaincre ...

که خصمی ، مضر و متعرض اولامایاجق بر حاله ارجاع اتمک حق اولابیلیر . فقط داهایله ریه به کیتمه مه لیدر : ازمک غالب اولماق دکلدر . « دیمکدر .

بو سوزدن ، فرانسه نك ، کندیسندن ایسته نیلن بورجلری انکار ایتمه سی لازم کلدیکی نتیجه سی حقیقماز . (فرانسه) بو بورجلری بلا مناقشه طانییه بیلیر فقط بو بورجلرک طانییه سانه عائد فقره یه شولا حقه یی علاوه ایدرک طانییه بیلیر :

« فرانسه کندیسندن طلب ایدیلن قرق میلدار آلتون فراتی ، آجاق وضعیت مالیه سی مساعد اولدیغی زمان ، تأدییه ایدرک » در . [*]

بتون منور آمریقالیر ، طلب اولونان مبالغک تأدییه سنك اوروپا ایچون غیر ممکن اولدیغی آ کلامایه باشلا یورلر . از جمله ، آحاد ناسک غرور میلیری اوقشاماق ایچوندر ، که بونلرک حکومتلری بومالنی طلب ایتمکده در . حقیقت حالده اونلرک فکری متحده آمریقا ده مالیه ناظری M. Mellon ک فکری نك عینی در :

مرفه و دوست بر (اوروپا) ، متحده آمریقا ایچون ، آلا جاکلر اوزره رنده هیچ بر زمان قازانه مایاجانی درجه ده بیوک برقیمتی حازدر . [یعنی آمریقایه بتون بورجلری ویرن و فقط فقیر دوشن و دوست اولمیان بر اوروپادن ، بورجلری ویرمه مش اولماق له برابر رفاه ایچنده اولان و متحده آمریقایه دوست بولونان بر اوروپا داهای بیوک قیمتی ، آمریقا ایچون داهای بیوک قیمتی حازدر .]

سابق حربیه مستشاری M. Baker علاوه ایدیور ایدی : وقتیه (روما) نك خصمائی اوزره رینه تحمیل ایتدیکی جزییه دن چوق فرقی اولمیان برشکده ، متحده آمریقایه ویریلک اوزره ، آلتش ایکی سنه علی الدوام ، هر عملکتک کندی صنایی اوزره رینه ازیجی ویرکیلر

[*] بزمده قوپونلر مسئله سنده عینی بولدن یورومه مزجبا ممکن اولمازی ؟ فرانسه کندیسندن آلتون فراتی ایسته یین آلا جاقیلرینه بویه دیمشدر . بزم قوپونلری تماماً آلتون فراتی ویا انکلیز لیرای خلاصه آلتون اولاراق تأدییه ایتیه یی قبول ایتمه منری توصیه ایتش اولان مالیه متحصصلر مزده ضعیف اولان خصلتک همتی بوقیه دراتی اولدی چوق دوشونولش در . اک زنکین وغالب بر دولت معظمه تعهد مالیه سی ایفا ایتیه یی وضعیت مالیه سنك مساعد اولدی زمانه یعنی غیر محدود بر زمانه تعلیق ایدر بزم قوپونلری تماماً آلتون اولاراق تأدییه ایتمه منر ناصل تأمل اولونور ؟

استعمال ایدنلرک اوزە رندە هیچ بر تأثیر حاصل ایتمە سندن
 بو عینی شارلانا نلرک شکایت ایتمکله امرار حیات ایتدکلری
 گورورسک نه دبرز؟ خلاصه ، تأثیر سز لکنی کندیلسنه
 هر شیدک اثبات ایتدیکی بوعلاجلری ، بوعترافلره رغماً ،
 یک پهای به صانون آماقندن فارغ اولمایان آحاد ناسک
 بدلانی حقسنده نه فکر ایدینه بیلیرز؟ ... راهب لر ،
 اوکیما کرلره بگزرلر ، که آتون یا یماق سرینه مطلع
 اولدوقلرینی سویلرلر ، حالبوکه عربانقلرینی اورتک
 ایچون آنجاق برلباسلری واردر .

أئمة دین ، لایق قطع ، عصرک فساد اخلاقه قارشى
 تنقیداتده بولونور و دینک ~~برهانسول~~ بر دوا و نوع بشرک
 بتون دردلرینه حقیقی دواى کل اولدیغنه نری
 اقناع ایتمکله برابر ویردیکلری درس لک آز تأثیرندن اولو
 اورته شکایت ایدرلر . بوراهب لر بالذات یک خسته درلر ،
 بونکله برابر انسانلر بونلرک دکاننه صیق صیق مراجعت
 ایتمه ، عامللرینک اعترافلری وجهله ، بونلرک هیچ بر
 کیمسه یه شفا و برمه یین الهی بان زهرلرینه اینانمایه دوام ایدرلر .
 صحت 143 -- **اضدادی نوبیت و بتونه دوشور و فکملری ،**
بتونه دوشور و عقیمه لری اضمحل ایدیه دینک مصوله کتیردیکی
دیمره مصائب .

دین — بالخاصه یکی اقوامده — اخلاقی استیلا
 ایدرهک ، اخلاقک بره نسیبیلرینی مظلملشدیردی ، اغلاق
 ایتدی . انسانلری ، وظیفه ، جمعیت کریز قیلدی ؛
 کندیلری کیی دوشونمە نلرک کافه سنه قارشى انسانلری
 مرحمتسز اولمایه مجبور ایتدی .

یکدیگرینه خصم اولان فرقه لر ایچون عینی درجه ده
 ناقابل فهم اولان تهولوجیائی مناقشه و مبارزه لر
 ایمپراطورقلری صارصمش ، اختلافلری وجوده
 کتیرمش ، حکمدارلر هلاک ایتمش ، بتون اورویایی
 خراب و پریشان ایتمشدر . بو شایان نفرت ، بوشایان
 استحقار منازلرک آتشی قان ایرماقلرینده ده سونه مه -
 مشدر . باغانیزم Paganisme ک انطفاسندن صوگره ،
 سالم ، عقیمه به [Soaine doctrine] مخالف زعم ایتدیکلری
 بر اجتهاد ، بر طرز تاقی هر ظهور ایتدیکجه قوملر
 جیلدیرمائی ، بر جنون نهور کچیرمه یی اعتیاد ایتدیلر .

ظاهراً حسنات دن ، وفاق دن ، صلح دن باشقا برشی وعظ
 ایتمه یین بر دینک سالکلری ، خواجه لری ، روحانیلری ..
 قارداشلرینی احبایه کندیلرینی تحریک ایتدیکجه یام یام لردن
 یاخود وحشی لردن داها خونخوار اولمشلر در . الوهیتک
 خوشنه کیتک یاخود غضبی تسکین ایتمک ایچون انسانلرک
 ارتکاب ایتمه یه جکلری جنایتلر هیچ یوقدر . ایسترایسته من
 بر مستبد کیی تصویر اولونان مدھش برالله فکری ، بو
 اللهک قوللرینی ، فنا و بدخواه قلمش اولماق محقق در .
 قورقو آنجاق اسیرلره وجود ویریر ؛ اسیرلر ایسه
 جبین درلر ، اشاعیدرلر ، ظالمدرلر ، قورقدقلری خدا -
 وندک لطف و توجهی الله ایتمک یاخود مجازاتندن
 قورتولماق موضوع بحث اولدینی وقت هر شیئی مباح
 گورورلر ، هر نعنه یی لرلر . یالکنز تفکر حریتی انسانلره
 بیوکلک و رحیمیت ویریر . مستبد برالله فکری ، آنجان
 مستکره ، مغموم ، قاوغاجی ، مساعغه سز Intolérant
 اسیرلر وجوده کتیریر . چابوق حدنه گلیر ، قیصقناچ
 ذوالاستقام ، حقوقی یاخود ته تیکنی اوزه رینه قیلی
 قرق یارار برالله فرض ایدن ، حقنده بسله نیله بیلن فکر
 [Opinion] لردن منفعل اولاجاق درجه ده کوچوک بر
 الله فرض واستلزام ایدن هر دین ، بالضروره وسوسه لی ،
 جمعیت حیاتندن خوشلانماز ، خونخوار اولور ؛ بویه
 براللهک عابدلری ، بواللهک خاصملری اولارق کندیلرینه
 کوسته ریلنلرک کافه سنی ، جنایت ایشله مش اولماق سزین ،
 تلغین وحق اعما ایتمکدن صرف نظر ایدمه یه جکلرینه
 معتقد بولونورلر . غیر معتقد هم شهرلره حسن معاشرته
 بولونماقله ، سماوی حکمدارلرینک دعواسنه خیانت ایتمش
 اولاجاقلرینی ظن ایدرلر . اللهک بغض ایتدیکنی سومک ،
 نفسی بواللهک مرحمت ناپذیر غبطنه عرض ایتمک اولمازمی؟
 ای آلچاق تعدی کارلر! و سز ، ای انسان یحیی صوفولر!
 مساعغه سز ، متعصب طبعکزک بدلانغی و حقسنلغی
 اصلاحس ایتمه یه جکم میسکیز؟ کور میور میسکیز ، که انسانک
 فلان ویا فالان اعتقادات دینییه مالک اولماشی ، معتقد
 ویا غیر معتقد بولونماشی چوجوقکن او کرندیکی و آرتق
 دکیشدیره مەدیکی لسان قادار غیر اختیاری در . [یعنی
 آنا لسانی بر آدامک کوچوک چوجوقکن او کرنمە سی

دین واضع‌الری و بودین‌لری طوتان روحانی‌لر، تدین [Endotriner] ایتدیکلری ملت‌لری دیکر لرندن آیرمائی، آشکار بر صورتده، مراد ایتشلردر. بونلر، کندی سورولرینی فارق دامغه‌لرله دیکر سورولردن آیرماق ایسته‌دیلر. [*] بونلر کندی پبرولرینه، باشقا الهلره خاص الهلر، خصوصی آیینلر، نصلر، مناسک [تشریفات دینی] ویردیلر و بالخاصه کندیلرینه تابع اولان گروهی، دیکر لرلک دینلرینک کفر و شایان استکراه اولدیغنه اقتناع ایتدیلر. بونا لایق خدعه ایله، بوحریص اغفالکارلر، مذهب‌لرینه انتساب ایدنلرک روح‌لرینی خود بخود استیلا و تسخیر ایتدیلر؛ بونلری غیرمونس، مردم کریز [insoeiable] قیلدیلر، جمعیت بشریه به مربوطیت و علاقه‌لرینی محو ایتدیلر، کندی فکر‌لرینه و کندی آیینلرینه موافق فکر‌لره و آیینلره مالک اولمایانلرک جمله‌سنه محکوم، ملعون نظر‌لله باقیدردیلر. [**] ایشته، بو وجهله، دین انسانلرک یورکلرینی قاپامه‌یه، و انسانک همجنس‌لرینه قارشى بسله‌مه‌سی ایجاب ایدن محبتی یورکلردن طرد ایتیه واسل اولاشدر. مونسلك، مروت پرورلك، مرحمتكارلىق، هراخلاقك بوايلك فضيلت‌لری، خرافات دینه ایله قطعياً ائتلاف قبول ایتمز.

مبحث 145 -- برولوت دینك تعه‌اسی.

هر ملی دین انسانی متعظم، جمعیت کریز، کوتو قیلاجاق ماهیتده‌در. انسانیته دوعرو ایلک آدیم، هر کسه، کندیسنه موافق کورون آیین و اجتهاد‌لری تعقیب ایتمه‌سنه مساعدده ایتک‌در. فقط بو طرز حرکت، انسانلرک مفکره‌لرینه قدار اجرای تحکم ایتک ایسته‌ین ائمه دینک ایش‌لرینه کلز. ای غافل و صوفو حکمدارلر! امور دینه و اعتقادیه‌ده حر دوشونجه‌لیرلی تلعین ایدیورسکیز، تضییق ایدیور.

[*] سواری آایلرنده آت‌لرک، قیزغین دمیردن معمول دامغه‌لرله دامغه‌لاراق حیوانلرک هانکی آلابه و هانکی بلوکه‌عائد اولدوقلرینک تعیین اولونمالری کیی. [ع ح] [**] مرحوم محب فاضلم دوق‌تور (شبل‌شمیل)

« لا یصلح الانسان مجتمعا »

مادام فی‌الدین والوطن »

دیورددی. بوراده وطن کله‌سی بالطبع قیصه و Chauviniste مناسیله آلتش اولماق کرک‌در.

و برداهاد کیشدیره‌مه‌مه‌سی ناصل ضروری ایسه بر انسانک فلان ویا فالان اعتقادده اولماسی، معتقد ویا غیرمعتقد بولونماسی ده عینی صورته کندی آرزو و احتیادیه‌له حاصل اولمایان بر حال‌در.]

بر آدامک سزک گیی دوشونمه‌سی ایسته‌مک، بر اجنبی‌نک سزک کیی افاده‌مهرام ایتمه‌سنی ایسته‌مک دکلیدر؟ بر آدامی ضال‌لرلردن دولای تجزیه ایتک، سزک آلدیگیز تجزیه‌دن آیری بر تجزیه‌لش اولدیغندن دولای تجزیه ایتک دکلیدر؟ بن بر غیر معتقد ایسه‌م، ایمائی تزلزله اوغراشمش اولان محاکمه‌لری، ملاحظه‌لری ذهن‌مندن طرد ایده بیلیر می‌یم؟ اکر سزک الله‌گیز، انسانلره، نفس‌لرینی ملعون قیلماق حریتی ویریورسه، سز نه‌دن قاریشیورسکیز؟ حقوقک انتقامی آماق ایسته‌دیکگیز بوالله‌دن سز داهاز یاده مدبر، داهاز یاده حکیم میسکیز؟

مبحث 144 -- هر دینیه مساعفه کر بزر، حریت و صبرانیی قبول ایتمز و بناء علیه غیر و مسناتک فخر بیر.

هیچ بر زاهد یوقدر، که کندیسنک منسوب اولدینی مذهب‌دن غیر مذهب‌سالک اولانلری، مزاجنه گوره یا غیظ و نفرت‌له، یا نظر استحقار‌له گورمه‌سین یا خود حالنه آجیاسین. غالب دین، که دائماً حکمدارک واردونک سالک اولدوقلری دین‌در، اک ضعیف مذهب‌لره فائقیتی پک ظالمانه و پک استحقارکارانه بر طرزده حس ایتدیریر. کره‌ارض اوزه‌رنده هنوز حقیق مساعفه، حقیق حریت وجدانیه یوقدر. هر طرفده، هر ملتک، بتون دیکر ملت‌لردن آیری و مستثنا بر صورتده سوکیلیسی اولدوقلرینی ظن ایتدیکلری قیصقانیج بر اللهه پرستش اولونور.

هر قوم یالکیز کندیسی، حقیق اللهه، جهان‌شمول اللهه، طبیعتک حکمداری [رب‌العالمین] اولان اللهه عبادت ایتمکه افتخار ایدر. فقط بو حکمدار جهان، معاینه و تدقیق اولونورسه گورولور، که هر جمعیتک، هر مذهبک هر فرقه‌نک یا خود هر دینک منسوب‌لری بوقادر کل الله‌دن.. اهتمام و مکارمی انجاق توجهنه مظهر اولماق امتیازینه نائل اولدوقرینی ادعا ایدن قلیل‌العدد تبعه‌سنه شامل اولان و دیکر لرینه هیچ‌ده قولاق آصمایان درمانده بر حکمدار یابارلر.

سکز، اشکنجهه کونده ریسورسکز. چونکه بوبدبختلرک
اللهک خوشنه کیتمه دیکلرینه خواهلر، پاپاس لر سزی
اقتاع ایدیورلر. فقط اللهکک احسان و کرم معدنی،
لطف و عنایت منبی اولدیغی سوله میورمیسکز؟ اللهک تقییح
ایتمه سی اقتضا ایدن باربارجه معامله لرله اللهک خوشنه
کیده جککیزی ناصل امید ایدیورسکز؟ بوندن باشقا
سزک طرز اعتقاد و اجتهاد کزه مغایر اعتقاد و اجتهاده
بولونانلرک اعتقاد و اجتهاد لرینک اللهک خوشنه کیتمه دیکنی
سزه کیم سوله دی؟ بونی سوله بن سزک خواهلر کزه،
راهلر کزدر. فقط خواهلر کزک، راهلر کزک آلدانما
دیقلرینی یا خود سزی آلدانماق ایستهمه دیکلرینی سزه
کیم تأمین ایدیور؟ بونی تأمین ایدن عینی خواهلر، عینی
راهلر در؟ ای حکمدارلر! بناء علیه راهلر یگنرک
خطر انکیز سوزی اوزره بنه، اللهک خوشنه کیتمک
فکرلرله اک غدارانه، اک فاحش جنایتلری ارتکاب
ایدیورسکز!

مبحث 146 دینه خو خوادلفی مشروع قیودلر
دیزکیغنی کوشتیر، و مقاصد الهیه مقتضی اولایلمه یکنی
تعلیم ایدمه ک جنابانی مباح قیودلر.

Pascal دیر، که «انسان قنالی، یا کلش بروجدان
بره نسبیله یاپدینی زمان اولدینی قادر هیچ بر زمان تام
بر صورتده محظوظیتله یابماز. [۱]»

خلقک خو بخوارلق دیزکیغنی که وشه تن و اک قاره
جنایتلرینی نظرند حقی کوسته رن بر دین قادر
مخاطره لی رشی یوقدر. کندیسنه، منافعتک هر عملی
مشروع قیلدینی سوله بن بر الله طرفندن مأذون اولدیغنه
معتقد بولونان خلق، کوتولکلرینه آرتق حد و پایان ویرمز.
دینمی موضوع بحث اولبور؟ او زمان اک متمدن اقوام
هر حال تکرار حقیقی وحشی لر اولور و کندیسینی ایچون
هر شیک مباح اولدیغنه معتقد بولونور.

نه قادر ظالمانه حرکت ایدرلرسه، اللهلرینک،
دعواسی نه قادر جوق حرارتله مدافعه اولونسه بنه آز
اولان اللهلرینک اوقادار مقبولی اولاجاقلرینی، اوقادار
خوشنه کیده جککیری فرض ایدرلر.

[۱] les Pensées de Pascal ك xxxviii رقلیسنه باق.

دنیا نك بوتون دینلری حدسز، حسابسز جنایتلره
مساعده ایتشلردر. یهودیلر، اللهلرینک وعدیه سر مست
اولاراق، بعضی ملتلری برکیشی قالمایجه قادر احمالتک
حقنی تصاحب ایتدیلر. اللهلرینک کهانت Oracle لری اوزره بنه
مستند اولان رومالی لر دنیایی حقیقی حیدودجه سنه فتح
و تخریب ایتدیلر. الهی پیغمبرلری طرفندن تشجیع ایدیلن
عربلر خریستیانلری و بت پرستلری قیلجندن و آتشدن
کچیردیلر. خریستیانلر کویا مقدس دینلرینی نشر ایتمک
بهانه سیله کره ارضک هر ایکی نصف کره سنک یوزینی
یوز دفعه قانه بویادیلر.

اللهک دعواسی، اللهک مقصدی La cause de Dieu
تسمیه ایتدکلری منفعت خصوصیه لرینه هر اویغون
ایشده، هر اویغون وقعه ده راهلر، خواهلر، خاخالر
حاصلی علی العموم روحانی لر بزه، اللهک پارماغی
کوسته ریرلر.

بو پره نسبیله کوره، زاهدلر، صوفولر بعضی
قیاملرده، بعضی قتل عاملرده، بعضی حکمدارلره
سوء قصدده، بعضی جرملرده، بعضی سوء استعماللرده،
بعضی ناموسسز لقلرده اللهک پارماغی کورمکله مشغوددرلر.
بو شیر بر پارچه دینک منفعتنه خدمت ایتدیمی درحال
بو زاهدلر مقصدلرینی الهه ایتمک ایچونه الله هر درو
واسطه بی استعمال ایدر. دیهرک ایشک ایچندن جیقارلر.
دنیا ده رشی وارمیدر، که بوقادر ذی قدرت و مکمل اولان
اللهلرینک، مقصدلرینی اجرا ایتمک ایچون اکثریا جنایت دن
استعانه ایتیه مجبور اولدیغنی آ کلاماق دن داها زیاده
انسانلرک روحلرند هر اخلاق فکرینی احایه داها
زیاده مستعد اولسون؟ [یعنی قادر کل و اک اولدینی
سوله بن اللهک، مقاصدینی اجرا ایتمک ایچون بعضاً
جنایتلر، یاغینلر، قاتلر یاغیمیه مجبور واسی ویا بونلری
مباح کورمه سی انسانک ذهنتدن اخلاق حس و فکرینی
سیلر و انسان او زمان کندی کندینه دییه ییلر، که
مادام که الله مقصدینی استحصال ایچون جنایت یاپیور،
بن عاجز قول، مقصدیمی الهه ایتمک ایچون نه دن هر نفعه بی
یمه یمه؟] [دوام ایده جک]